

de specifieke inbreng van de communicatiewetenschap in onze samenleving

« **Beleid en participatie, nieuwe impulsen vanuit de Sociale Wetenschappen** ». Over dit colloquium bogen zich op 18 mei jl. te Heverlee een honderdtal oud-studenten, aangesloten bij Politica-Oudstudenten, de alumni-kring van de Faculteit Sociale Wetenschappen (K.U.L.).

De hiernavolgende tekst fungeerde als werkstuk voor de afgestudeerden in de communicatiewetenschap en vormde een basis voor discussie tijdens het colloquium.

De lezer zal vaststellen dat de klemtoon van deze nota meer op de veronderstelde verwachtingen van de « markt » ligt dan wel op de maatschappijvisie waarmee de afgestudeerde op deze markt komt. Meer concreet beschouwd betekent zulks dat de werkgroep het opportunistische imago van de « deskundigheid in communicatieproblemen » in de verf te zetten dan dat van de bijdrage tot de bevordering van emancipatie- en participatieprocessen in onze samenleving. Toch kwam in de discussie het element « maatschappelijke visie » veel sterker op de voorgrond dan in het werkstuk, m.n. bij de uittekening van de rol van de communicatiedeskundige in de openbare dienstverlenende organisaties. De visie op en een standpunt tegenover het maatschappelijke gebeuren zal hier van fundamenteel belang zijn. Het uiteindelijke besluit van de afgestudeerden in de communicatiewetenschap was dat de studierichting communicatiewetenschap meer haar deskundigheid moet gebruiken om diezelfde deskundigheid uit te dragen.

Thema :

een onderzoek naar de (mogelijke) specifieke bijdrage die afgestudeerden in de sociale wetenschappen (in het algemeen) en in de communicatiewetenschappen (in het bijzonder) kunnen leveren in de processen die de democrati-

sering, de emancipatie en de participatie bevorderen in de professionele sector.

I. De vraag werd gesteld in hoeverre de specificiteit van de vorming relevant is voor de problematiek rond de voorgestelde emancipatorische en democratiserende functies. Wel kan gezegd worden dat een afgestudeerde in de communicatiewetenschappen, door de aard van zijn vorming, zich meer bewust is van de communicatieve problemen en lacunes die aanwezig kunnen zijn en dat hij/zij beter gekwalificeerd zal zijn om in dit verband oplossingen voor te stellen en uit te werken.

De studierichting « Communicatiewetenschap » is er — in concreto — immers op gericht de afgestudeerde in staat te stellen :

1. **In welkdanig professioneel veld ook**, specifieke (massa-)communicatieproblemen op te sporen, te bestuderen en zo mogelijk te helpen oplossen (zowel specifieke problemen van communicatiebeleid als eerder technische problemen). De dagelijkse realiteit toont weliswaar aan dat de beleidsproblemen meestal veel andere aspecten vertonen dan zuiver (massa-)communicatieve. Door zijn specifieke opleiding is bij de « media-loog » echter een gerichtheid ontstaan, een typische visie (de werkgroep sprak van 'hersenkronkel') die maakt dat hij/zij zeer gemakkelijk de communicatieve dimensies van de beleidsproblemen detecteert, ze in een adequaat theoretisch kader plaatst en (in het beste geval) ze uiteindelijk helpt op te lossen : bv. gebrek aan communicatie of aan communicatiekanalen, verstopping of slecht

functioneren van bestaande kanalen, creatie van nieuwe kanalen, op gang brengen van feed-back, sensibiliseren voor communicatieve fouten, e.d.)

Het is vooral in deze zin dat door onze afgestudeerden reeds positief bijgedragen werd tot de behandeling van deze problemen in tal van instellingen uit de openbare sector, de beroepsgroeperingen, de sociale organisaties, het onderwijs, de Kerk, de industriële en handelssector, e.d. De kennis van « het sociale » (sociale wetenschappen) helpt hen hierbij.

2. **in de schoot van massacommunicatieve organisaties** (pers, omroep, film, boekenwezen, reclame, public relations, enz.) creatief op te treden in het beleid, zowel in de interne als in de externe aspecten ervan.

Zowel in de context van 1 als van 2 is dit beroepsbeeld echter nog niet duidelijk genoeg in onze samenleving.

II. Het ligt voor de hand dat een dergelijke stelling veeleer de nadruk legt op het vermogen van de medialoog (of communicatiedeskundige) om de problemen wetenschappelijk-technisch te onderscheiden en aan te pakken en de communicatie meer efficiënt te doen verlopen, dan dat zij een relatie legt naar het eigenlijke colloquiumthema.

Dat zijn professionele positie en interventies ook **onrechtstreeks de democratisering enz. kunnen bevorderen** is uiteraard buitengewoon belangrijk, maar zij kunnen ook werkelijk dysfunctioneel zijn t.o.v. het op gang brengen van participatie, inspraak enz.

III. De werkgroep vroeg zich dus af of men, wanneer met bovenstaande constataties rekening wordt gehouden, geen scheiding dient te maken tussen :

— enerzijds het wetenschappelijk-technisch vermogen van de communicatiedeskundige ;

— anderzijds de vrije ideologische en politieke keuze van de afgestudeerde die bepalend zal zijn voor zijn visie op de wijze waarop en de richting waarin het beleid dient te verlopen.

In dit verband kunnen o.m. de volgende vragen gesteld worden.

1) Wie beslist er uiteindelijk over het beleid in het algemeen en het communicatiebeleid in het bijzonder ?

2) Is de tegenstelling emancipatorische rol - manipulatorische rol, zoals die vandaag (misschien op een al te modieuze wijze) dikwijls gebruikt wordt, in de analyse van de verhouding samenleving - beroep, wel voldoende operatio-

neel? Emancipatie b.v. wordt niet zelden bevorderd door beïnvloedingstechnieken (cfr. socio-cultureel vormingswerk)

3) Is zuiver tactisch beschouwd, het beeld in de beroepswereid van de jonge afgestudeerde in de sociale wetenschappen, niet beter gediend met een wetenschappelijk-technisch accent (bijdrage via onderzoek tot «het beleid» in onze samenleving en indien zulks wenselijk geacht wordt, tot de veranderingen in het beleid) dan wel met een zuiver «emancipatorisch» accent?

4) Moet, strikt theoretisch beschouwd, de wetenschap (vooral de sociale wetenschappen) niet eerst haar plaats bepalen t.o.v. het politieke en het ideologische, vooraleer in dit opzicht stellingen te gaan formuleren? Bij het zoeken hiernaar zal het t.o.v. het resultaat uiteraard van determinerend belang zijn of men de maatschappij al of niet inspraak geeft in deze plaatsbepaling.

---

musidora

... heeft niets te maken met muziek, maar alles met vrouw en cinema. In de eerste plaats is Musidora het pseudoniem van Jeanne Roques, een Franse vrouw (1889-1957), die zich verdienstelijk maakte als variété-artieste en romanschrijfster, maar vooral als filmactrice (LES VAMPIRES, JUDEX van Louis Feuillade), scenarioschrijfster, filmrealisatrice (LA TERRE DES TOROS) en auteur van diverse artikels over film.

Maar actueel wordt onder Musidora een vereniging van (Franse) vrouwen verstaan, die zich duidelijk geïnspireerd voelen door Jeanne Roques' activiteiten. De vereniging werd in oktober 1973 opgericht en stelt zich een drievoudig doel: 1° «de creatie, de realisatie en de verspreiding bevorderen van films en video-producten van vrouwelijke cineasten»; 2° «onderzoek doen over de rol en het beeld van de vrouw in de cinema, alsook over de werken van vrouwelijke cineasten»; 3° «ontmoetingen organiseren om de ontvangst van dergelijke films bij het publiek, dat er gereserveerd tegenover staat, te verbeteren». (1)

Met de realisatie van deze laatste doelstelling trad de vereniging in de openbaarheid, tijdens «Musidora. Festival International de Films de Femmes», van 3 tot 11 april II. georganiseerd in Parijs. Veertig langspeelfilms, meer dan honderd kortfilms, een twintigtal video-programma's en enkele «projections libres» werden doorlopend van 11 u. 's middags tot 2 u. 's nachts vertoond in de twee zalen van de bioscoop Olympic en in het Musée d'Art Moderne.

Als hulde aan de vrouwelijke filmpioniers was het programma gestoffeerd met enkele «ouwetjes» van voor 1931, o.a. van Musidora, Germaine Dulac, Leontine Sagan en Lotte Reiniger. Maar de meeste vertoonde werken dateerden van omstreeks 1965 en later. Alhoewel de Franse producten hierbij de overhand hadden, werd toch geprobeerd een overzicht te geven van de activiteiten van vrouwelijke cineasten op wereldvlak. Dat betekende: (weer)zien van de werken van de gevestigde «happy few» (Agnes Varda, Mai Zetterling, Liliana Cavani, Nelly

Kaplan, Susan Clarke, Nadine Trintignant) die men ook wel in de normale bioscooproulatie kan aantreffen; maar het werd vooral een kennismaking met onbekenden, waarvan de werken niet (kunnen) doordringen tot in de bioscoopzalen.

En dat is dan een eerste verdienste van dit festival: je wordt met de neus op het feit gedrukt dat er inderdaad ook vrouwelijke cineasten bestaan, en — als je de namen zo op een rijtje ziet staan (2) — meer dan je vermoedde.

Het tweede positieve aspect van het festival was, dat alle audiovisuele media, waarvan de vrouwelijke cineasten gebruik maken, aan bod kwamen. En dat was helemaal niet onverdienlijk. Want waar technische maar vooral financiële hinderpalen doen afzien van het werken met 35mm-film, daar blijken de vrouwen te grijpen naar de meer democratische media als video-recorder, 16mm en 8mm-film. En meteen wordt de evenwaardigheid van deze verschillende media gepropageerd, door hun produkten door en naast elkaar te programmeren.

Maar de wijze van uitdrukken en de keuze van de onderwerpen van de vrouwelijke cineasten blijken tot nog toe niet zo erg veel te verschillen van die van hun mannelijke collega's. De problemen en de emancipatie van de vrouw kwamen op het festival wel aan bod (vooral in de video-programma's), maar het bleef daarbij vaak beperkt tot een probleemstelling.

Volgens de vereniging Musidora kan dat ook moeilijk anders, omdat nog steeds de man de cinema domineert, en «la référence au cinéma des hommes déforme, mutile ou tue la créativité des femmes». De werken van de vrouwen moeten uitdrukking geven aan wat de vrouw bezighoudt en dit op een haar eigen wijze: «une expression qui serait radicalement différente de celle des hommes». Daarom moeten de vrouwen zich verzamelen en samenwerken: «Dans l'état zéro où se trouve quasiment aujourd'hui le cinéma des femmes, nous savons que seule une force collective peut secouer l'inertie, la lassitude et combattre les petits intérêts personnels» (collectieve werken waren al op het festival te zien). De vereniging biedt daarvoor de gelegenheid en zal ook zorgen voor financiering van projecten (eerste doelstelling). Onderzoek, confrontatie en vergelijking van elkaars werken moet dan leiden tot een versteviging van de positie van de vrouw en van haar werk in de filmwereld (tweede doel).